

NVE
v/ Tord Solvang

Stord	24.02.2021
Dykkar ref.	
Vår ref.	147890/1
Arkivnr.	
Saksbehandler	ANDRESEN MAGNE
Sider	13

1 Innledning

Utbyggingen er et samarbeid mellom grunneiere, Kvinnherad Energi (Kvinnherad kommune) og Sunnhordland Kraftlag (SKL). Endringssøknaden omhandler å erstatte borehullet på de øverste 400 m av vannveien med en forlengelse av nedgravd rørgate. Det er ikke foreslått endringer for kraftstasjonsplassering, 1200 m nedgravd rørgate eller inntaksplassering.

NVE har mottatt åtte høringsuttalelser til endringssøknaden:

- Kvinnherad kommune
- Statsforvalteren i Vestland
- Vestland fylkeskommune
- FNF Hordaland
- Kvinnherad Turlag
- Sportsfiskaren Kvinnherad
- Friluftsrådet Vest
- Hellandsvassdragets fallrettslag

1.1 Endringer etter innsendt endringssøknad

Etter at endringssøknaden ble sendt NVE i august 2020, er to forhold som påvirker tiltaket endret.

Det ene er at Kvinnherad kommune krever at det etableres midlertidig drikkevannsforsyning oppstrøms anleggsområdet dersom det blir benyttet boreteknologi. Kravet er stilt for å sikre kvaliteten på drikkevannet i anleggsfasen mot eventuelle utslipp fra boreriggen.

Konsekvensen for konsesjonsgitt alternativ er økte kostnader og økte inngrep både langs og i Hellandselva som følge av etablering og fjerning av slik midlertidig drikkevannsforsyning.

Det andre forholdet er at bore-entreprenøren Nordhard begjærte seg konkurs 2. november, og har restrukturert seg i etterkant. Så langt vi kjenner til, er Nordhard eneste tilbyder i Norge av retningsstyrt boring i de dimensjoner som skal brukes for Onarheim kraftverk.

Konsekvensen av restruktureringen er at selskapet har økt sine priser (økt kostnad for utbygger) og flyttet økonomisk risiko over på utbygger. I tillegg er egne kostnader kuttet som gir redusert kapasitet og risiko for lengre anleggsfase ved uforutsette utfordringer. Både kostnaden og anleggstiden med borehull går dermed opp, uten at vi pr. nå kan tallfeste dette.

Disse to endringene gir økte naturinngrep og økte kostnader for borehull-alternativet i forhold til tidligere.

1.2 Arealbruk

I endringssøknaden er arealbruken presentert i tabell 3, side 12. Fra konsulent er midlertidig arealbruk fordelt på «tett vegetasjon» og «åpen vegetasjon». Ved en feil mangler arealet for «åpen vegetasjon» for rørgate i tabellen i endringssøknaden. Dette er inkludert nedenfor.

Tabellen i endringssøknaden legger til grunn at arealet av røret som er gravd ned og tildekket, er et permanent berørt areal. Dette er misvisende, siden dette arealet revegeteres og tas tilbake av naturen.

Kvinnherad kommune setter krav om at dersom det etableres borehull, må prosjektet etablere midlertidig drikkevannsforsyning med inntak oppstrøms anleggsområdet. Dette gir økt arealbruk for konsesjonsgitt alternativ.

Oppdatert tabell:

Oppdatert tabell:

	Med borehull			Uten Borehull		
Inngrep	Midlertidig arealbehov		Permanent arealbehov	Midlertidig arealbehov		Permanent arealbehov
	Tett vegetasjon	Åpen vegetasjon		Tett vegetasjon	Åpen vegetasjon	
Inntaksområde	0	0,6	0,3	0	0,8	0,3
Vannvei	20,4	0	0*	23,0	4,1	0
Sedimentbasseng	1,5	0	0	0	0	0
Midlertidig drikkevannsforsyning	1,0	0	0	0 **	0	0
Sum arealbruk	22,9	0,6	0,3	23,0	4,9	0,3
	23,5			27,9		

* I overgangen mellom nedgravd rørgate og borehull vil det bli synlig skjæring, samt inspeksjonskom. Arealet er lite og er derfor ikke oppgitt i tabellen.

** Kvinnherad kommune ber om tiltak også for alternativet uten borehull. Arealbruken for dette er imidlertid lite og er derfor ikke oppgitt i tabellen.

1.3 Kostnader

Kostnadene for de to alternativene er presentert i tabell 2 på side 10 i endringssøknaden. Kostnadene for konsesjonsgitt alternativ med borehull har steget både på grunn av kommunens krav om etablering av midlertidig drikkevannsforsyning og som følge av restrukturering av bore-selskapet. Denne restruktureringen øker også den økonomiske risikoen (sannsynligheten for at kostnadene blir høyere enn beregnet) i prosjektet. Vi har imidlertid ikke godt nok tallmateriale til å konkretisere kostnadsøkningen og risikoen som følge av restruktureringen av bore-selskapet. Oppdatert kostnadstabell er derfor kun oppdatert med kostnader til etablering av midlertidig drikkevannsforsyning.

	Konsesjonsgitt alternativ [mill. kr]	Endringssøknad [mill. kr]	Merkostnad borehull
Prosjektkostnad	96,0	89,5	+ 7 %
Midlertidig drikkevannsforsyning	2,8	0	
SUM	98,8	89,5	+10 %

1.4 Oppsummering

Av 8 høringsuttalelser er 6 negative til endringen, 1 er positiv og 1 er nøytral. Vi opplever at flere av høringsuttalene toner ned eller tilsynelatende ser bort fra negative konsekvenser av borehull i forhold til landskapsinngrep og miljørisiko, samtidig som negative konsekvenser ved å forlenge rørgaten fra 1200 m til 1600 m gis stor vekt. Dette gir etter vårt syn en uriktig samlet konsekvensvurdering av å erstatte borehull med nedgravd rørgate.

Hovedinnvendingen mot endringen er en forventning om at borehull gir vesentlig mindre inngrep i terrenget enn nedgravd rørgate. Dette er normalt sett riktig, men blir annerledes i dette prosjektet som følge av et kort borehull og krav om midlertidig drikkevannsforsyning. Den korte strekningen på borehullet gjør at areal til borerigg og sedimenteringsbasseng utgjør et relativt stort areal i forhold til lengde borehull. Krav om midlertidig drikkevannsforsyning med inntak oppstrøms anleggsområdet gir økte arealinngrep og ekstra anleggsaktivitet i selve Hellandselven. Det korte borehullet gir også økt teknisk risiko ved utløpet av borehullet (ved inntaket), grunnet lav overdekning. Arealbruken ved nedgravd rørgate er noe større i anleggsfasen. Den økte arealbruken skjer imidlertid i mer åpen skog, der revegeteringen vil ta området raskere tilbake, enn i de lavere delene av prosjektet.

Fordelene ved å velge nedgravd rørgate er detaljert beskrevet i endringssøknaden. De to endringene som er kommet etter innsendt søknad (krav om midlertidig drikkevannsforsyning og restrukturering av bore-selskap, omtalt her i kap 1.1) styrker alternativet med nedgravd rørgate både i forhold til natur/inngrep, risiko og økonomi.

Kostnadene er oppjustert for å inkludere merkostnader til midlertidig drikkevannsforsyning for alternativet med borehull. Bore-entreprenøren har orientert oss om at kostnadene vil øke som følge av restruktureringen av selskapet, men kostnadsøkningen er ikke konkretisert. Kostnadsbesparelsen ved nedgravd rørgate er derfor større enn indikert i tabellen.

Som i alle prosjekt, legger SKL til grunn tett dialog med NVEs miljøtilsyn ved utarbeidelse av detaljplan og oppfølging gjennom anleggsfasen. Vi søker å holde anleggstraseen så smal som mulig på hele strekningen, med spesielt fokus på de øverste 400 m, og ta særlige hensyn på enkelte passasjer for at tiltaket skal være så skånsomt som mulig. Dialog med kommune, grunneiere, turinteresser og evt. andre berørte parter er også en selvsagt del av planlegging og gjennomføring av anleggsfasen, og over i driftsfasen.

Vi registrerer at et flertall av høringsuttalelsene er negative til endringssøknaden. Vi mener imidlertid at omsøkt endring gir et samlet sett bedre prosjekt, og endringssøknaden er styrket som følge av endringene omtalt i kap 1.1. Redusert miljørisiko, kortere anleggsfase og ingen bruk av helikopter er sentrale element. Videre mener vi traséen vil revegeteres på en god måte, slik at de langsiktige konsekvensene blir små. Landskapseffekten av traséen må også ses i sammenheng med annen aktivitet og landskapspåvirkning i området, som landbruk, skogdrift, kraftkrevende industri og kommunens arbeid med nytt næringsareal i området.

Dersom NVE gir avslag på omsøkt endring, vil Onarheim kraftverk bli bygd i tråd med gitt konsesjon.

2 Kvinnherad kommune

2.1 Uttale

«Kvinnherad formannskap rår frå å godkjenna dei omsøkte planendringane for Onarheim kraftverk då auka synlege inngrep vil redusera naturverdiane rundt elva endå meir»

Øvrige konsekvenser ved utbyggingsalternativene synes ikke å være vurdert i den politiske behandlingen. Uttalen er vedtatt i formannskapet med 6 mot 3 stemmer.

2.2 Våre kommentarer

Kommunens uttale vektlegger berørt areal i anleggstiden. Vi registrerer at innstillingen fra administrasjonen var å anbefale endringssøknaden, blant annet begrunnet med at det er en tryggere utbyggingsløsning i forhold til drikkevann.

2.2.1 Inngrep i landskapet

Rørtrasé

Kommunen anbefaler at endringssøknaden ikke godkjennes fordi *«synlege inngrep vil redusera naturverdiane rundt elva enda meir»*

Landskapsopplevelsen av de omsøkte 400 m rørtrasé avgjøres av plassering og utforming av trasé i terreng og revegetering. Foreslått trasé for nedgravd rørgate er vist på neste side, figurene er også vedlagt i større format på siste side i dokumentet. Areal berørt ved konsesjonsgitt alternativ er også tegnet inn.

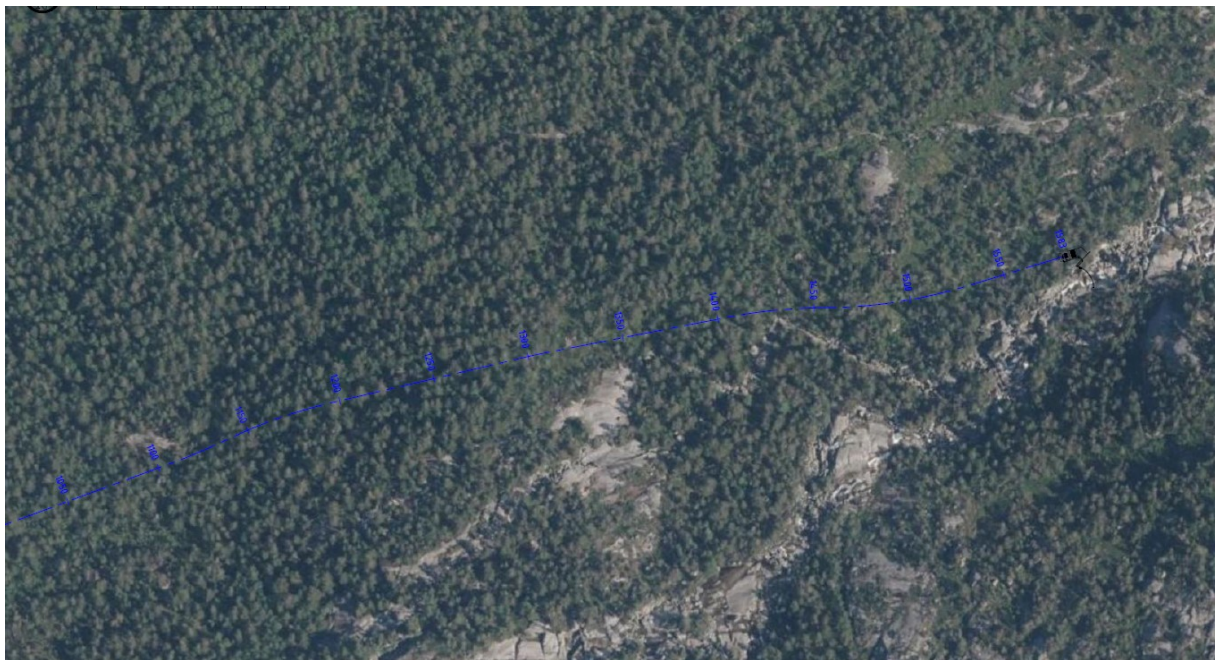
Avstand mellom nedgravd rørgate og turstien varierer mellom 70 og 100 m. I tillegg til avstand, gjør topografi og vegetasjon traséen lite/ikke synlig fra tursti. Traséen ligger også noe på skrå i forhold til sikotlinje fra Husnes sentrum, som reduserer synlighet fra denne himmelretningen. Traséen legges/utformes slik i terrenget at arealet kan tilbakeføres på en god måte i etterkant. En vil unngå skjæringer og flate/rette planerte areal som vil framstå som unaturlige element i landskapet. Det etableres så smal trasé som mulig, for å lette tilbakeføringen.

Som vist på skissen på neste side, er det flere steder synlige fjellknauser i området. På disse partiene gjøres traséen smalere i anleggsfasen, slik at bart fjell bevares. I anleggsfasen merkes disse områdene tydelig og det sikres at områdene ikke blir skadet. Detaljene rundt dette avklares med NVEs miljøtilsyn ved godkjenning av detaljplan.

Ved tilbakeføring legges det til rette for at naturen skal ta tilbake området så raskt som mulig. God arrondering av terrenget som naturlig «uryddig» blir vektlagt. Det innebærer både at området skal se naturlig ut for oss mennesker, og at lokal flora og fauna skal ta tilbake området. Ved å legge traséen godt avstemt i terrenget, og holde denne så smal som mulig er utgangspunktet best mulig for tilbakeføring. Topplag jord som ble tatt vekk ved anleggsstart legges nå tilbake, og denne inneholder røtter og lokal frøbank. Sidefeltet er stedvis fuktig og inneholder noen mindre lommer torvmose. Områdene fremstår sparsomt vegetert med andre arter, f.eks. lyng, einer og gress. Her vil vi legge til side eksisterende bunndekke i større tuer og matter, for å sikre raskere revegetering. Rørgaten kan i noe grad påvirke dreneringen lokalt og stimulere fremveksten av lyngplanter, einer og gress i disse områdene.

Skissen viser både trasé for rørgate + borehull og trasé for rørgate på hele strekningen. Påhugg borehull og areal for sedimenteringsbasseng er omtrent midt på skissen. Det markerte rektangelet viser utsnittet som er vist på flyfotoet nedenfor.

Flyfotoet viser strekningen det søkes om nedgravd rørgate i stedet for borehull. Det er vegetasjon på hele traséen, og argumentet om å velge borehull for å unngå skader på bart snaufjell faller dermed bort.

Revegetering av arealet som er berørt i anleggsfasen er helt sentralt for å gi en naturlig landskapsopplevelse. Berørt areal for rørtrasé kan i sin helhet revegeteres med lokale arter som gress, lyngplanter, eier og bjørk (stedegne løvtrær). Bartrær som furu kan stå i mesteparten av det berørte arealet, men ikke rett over selve røret. NVEs «Retningslinjer for stenge- og tappeorganer, rør og tverrslagsporter» sier: *«På grunn av faren for at større røtter o.l. på sikt kan gjøre skade på nedgravde rør vil ikke NVE tillate at det beplantes skog/vokser opp større trær over og nær inntil rørgata.»* Vår oppfatning er at denne formuleringen ikke er til hinder for foreslått løsning, og mener traséen vil få en fullgod revegetering. Avklaringer om revegetering gjøres i tett dialog med NVEs miljøtilsyn.

SKL mener 400 m revegetert trasé, på sikt, vil utgjøre et lite synlig landskapsinngrep. Vi viser for øvrig til OED sitt vedtak i forbindelse med at NVE sitt vedtak ble påklagd: *«Rørtraseen vil vere synlig frå Husnes og fjorden, men vil med tida gro att og ikkje skilje seg vesentleg frå dei kringliggande områda. Departementet vil vise til at eksisterande industriverksemd, kraftleidningar, massetak/deponi og inngrep i samband med eksisterande drikkevassforsyning frå Hellandselva i stor grad sett sitt preg på landskapet i området mellom Husnes sentrum og opp mot planlagd kraftstasjon»*

Reservedrikkevannsforsyning

I saksutredningen krever administrasjonen i Kvinnherad kommune at dersom vannveien etableres med borehull, skal prosjektet etablere reservedrikkevannsforsyning med inntak oppstrøms anleggsområdet for boreriggen, det vil si anslagsvis 1200-1300 m oppstrøms dagens inntak. Ved alternativet med nedgravd rørgate er kravet begrenset til å gjelde om lag 10 høydemetre nede ved kraftstasjonen.

Kravet om å etablere reservedrikkevannsforsyning med inntak oppstrøms anleggsområde for boreriggen har konsekvens for landskap, miljø, fremdrift og økonomi.

Reservedrikkevannsforsyningen må være operativ i hele prosjektets levetid og må derfor være robust og håndtere alle sesonger på en god måte. SKL vil søke å finne en god og skånsom måte å gjøre dette på, men ser at kravet gir økte inngrep i og langs Hellandselven. Det må etableres en støpt inntakskonstruksjon i Hellandselven. For å etablere inntaket må anleggsmaskiner belte seg gjennom terrenget fra området for borerigg og bort til elven. Videre må det legges rørledning oppå/i terrenget fra dagens inntak og opp til det midlertidige inntaket. Denne rørledningen må festes med klammer for å ligge stabilt. Når anleggsperioden er over skal tiltaket fjernes og inntakskonstruksjonen må pigges vekk.

Konsekvensen av kravet er økte arealinngrep og ytterligere inngrep i selve elvestrengen, i tillegg til økte kostnader.

2.2.2 Andre forhold

Vi registrerer at det er en rekke forhold kommunen virker å ikke vektlegge i sitt vedtak.

Nedgravd rørgate gir:

- Ingen bruk av helikopter
 - Unngår over 400 helikopterturer, som gir betydelig reduksjon av utslipp, støy og risiko.
 - All transport benytter midlertidig anleggsvei langs rørtraséen
- Redusert miljørisiko
 - Tradisjonell nedgravd rørgate har lavere risiko for utslipp enn borehull
 - Unngår behov for etablering og fjerning av midlertidig drikkevannsforsyning, som gir økte inngrep i og nær Hellandselva
- Redusert teknisk og økonomisk risiko
 - Tradisjonell nedgravd rørgate har lavere risiko enn boring i ukjent fjell
- Lavere utbyggingskostnad: Minimum 9,3 mill kr (89,5 vs 98,8 mill kr, 10% forskjell)
 - Merkostnad grunnet restrukturering av bore-entreprenør kommer i tillegg
 - Størst økonomisk usikkerhet ved borehull.
- 4-6 mnd kortere anleggstid
 - Boring tar lengre tid enn nedgravd rørgate.
 - Usikkerhet som følge av restrukturering gjør at anslaget på 4-6mnd vurderes som moderat.
- Mer driftsikkert anlegg
 - Nedgravd rørgate gir strøm og fiber fram til inntak. Ved borehull må det etableres aggregat, solcellepanel og batteribank, samt mobil kommunikasjon.

3 Statsforvalteren i Vestland

3.1 Uttale

Statsforvalteren i Vestland uttaler at de *«rår i utgangspunktet frå endring av utbyggingsløyisinga»*, men *«Dersom NVE likevel godtek endra planer, legg vi til grunn at omsynet til landskapet vert ivareteke fullt ut»*. Statsforvalteren begrunner uttalen med at de mener det er usikkerhet om de landskapsmessige virkningene av rørtrasé, og etterlyser i den forbindelse fotodokumentasjon fra turstien. Videre uttales at de mener det *«i utgangspunktet er lite grunnlag for å tillate endring»*

3.2 Våre kommentarer

Vi oppfatter formuleringen *«rår i utgangspunktet frå»*, som en mild anmodning fra Statsforvalteren.

Virkning av landskapsinngrep

Profilboring av øvre trasé etterlater et urørt landskapsmiljø på selve traséen, 400 m, mellom påhugg og inntak. Det vil altså være synlige inngrep både ovenfor og nedenfor traséen ved konsesjonsgitt alternativ. Ovenfor er inntaket, mens nedenfor er det 1200 m rørtrasé og område for borerigg og sedimenteringsbasseng. I tillegg kommer synlig inngrep som følge av etablering av midlertidig drikkevannsforsyning.

Ved nedgravd rørgate blir de synlige inngrepene i området for borerigg betydelig redusert mens inngrepet ved inntaket blir tilnærmet uendret. Forslaget i endringssøknaden gir 1600 m i stedet for 1200 m rørtrasé som gir en åpen korridor i anleggsfasen, som revegeteres relativt

raskt med lavtvoksende vekster. Etter et par 10-år vil høyere vekster som bjørk og furu ta området tilbake og redusere de landskapsmessige virkningene helt til de er borte.

SKL mener 1600 m vs 1200 m revegetert rørtrasé i et skogområde med flere andre synlige inngrep i svært liten grad forringer landskapsopplevelsen av området. Vi legger til grunn at uavhengig av hvilken løsning som blir valgt, skal hensyn til landskap og friluftsliv bli fullt ut ivare tatt.

Grunnlag/behov for endringen

Statsforvalteren mener det er lite grunnlag for å tillate endringen. Utbygger er uenig og mener det er mange gode grunner for å tillate endringen. Vi viser endringssøknaden og til våre kommentarer til Kvinnherad kommune, kap 2.2.2.

4 Vestland fylkeskommune

4.1 Uttale

Fylkeskommunen presiserer hvilke områder som ikke må berøres i forhold til kulturminner, og konkluderer med at tiltaket ikke ser ut til å komme i konflikt med dette. Videre bes det om at berørte områder revegeteres og settes i god stand så raskt som mulig. Det blir ikke stilt krav om arkeologisk registrering. Dersom det avdekkes automatisk fredede kulturminner må tiltaket justeres evt. avklares med Riksantikvaren.

4.2 Våre kommentarer

Utbygger vil holde kulturminnemyndighetene orientert om relevante forhold gjennom prosjektet.

5 FNF Hordaland

Forutsetninger i OEDs vedtak

FNF Hordaland skriver at Olje- og Energidepartementet (OED) opprettholdt konsesjonen «*under føresetnad om at øvre del av vassvegen skulle byggast med bora tunnel for å avbøte negative konsekvensar for landskap og friluftsliv*»

Formuleringen fra FNF indikerer at OED har gjort en særskilt vurdering og vektlagt at øverste del av vannveien skal etableres med borehull. Vedtaksbrevet fra OED, datert 19.02.2020, drøfter en rekke problemstillinger knyttet til flere forhold ved utbyggingen. Borehull er ikke av temaene som er vurdert eller drøftet av OED. Konsekvensen av rørtrasé for nedgravd rørgate er imidlertid kommentert i brevet: «*Rørtraseen vil vere synlig frå Husnes og fjorden, men vil med tida gro att og ikkje skilje seg vesentleg frå dei kringliggande områda*». Formuleringen viser tvert imot at OED mener traséen for nedgravd rørgate ikke representerer en vesentlig negativ konsekvens for landskap eller friluftsliv.

OED drøfter ikke borehull vs nedgravd rørgate, men borehullet omtales i oppsummeringen der departementet skriver; «*Departementet finn at Onarheim kraftverk med vassveg i tunnel i øvre del, fastsette vilkår om slepp av minstevassføring og god landskapstilpassing av inntak og kraftstasjon, vil ha akseptable ulemper for landskap, friluftsliv og andre interesser*». Denne formuleringen viser kun til NVEs vedtak og er en oppsummering som peker mot OED sin konklusjon om at de opprettholder konsesjonen slik den ble gitt av NVE.

Vi mener vedtaksbrevet viser at OED ikke har tatt stilling til den konkrete problemstillingen borehull/ikke borehull, men at de på overordnet nivå sier at revegetert rørtrasé ikke er et vesentlig naturinngrep i dette prosjektet.

Vurderinger av inngrepet, størrelse og konsekvens

FNF Hordaland skriver at «Det er difor overraskande at SKL foreslår betydelig større inngrep med meir anleggsveg og røyr, større sedimenteringsbasseng og meir inngrep i furuskogen».

Utbygger er uenig i at endringssøknaden gir et betydelig større inngrep. Nedgravd rørgate øker midlertidig arealbruk noe i åpen skog, mens det er ingen økning i permanent arealbruk. Vi presiserer at alle veier ved/langs/på vannveien er midlertidige og blir fjernet etter anleggsperioden. Utbygger foreslår å ta borehull ut av prosjektet, noe som også tar sedimenteringsbasseng ut av prosjektet.

Vi registrerer at FNF Hordaland som svar på at vi løfter de positive konsekvensene av at borerigg/sedimenteringsbasseng går ut av prosjektet ved endringen, påpeker at inngrep til borerigg/sedimenteringsbasseng er midlertidig og de forutsetter at dette blir utført mest mulig lempelig i terrenget. FNF virker å konkludere med at disse inngrepene er lite problematiske siden områdene tilbakeføres i etterkant. Vi er enig med FNF i dette, men minner om at det samme gjelder for midlertidige areal-inngrep som følge av nedgravd rørgate.

FNF Hordaland er uroa for at «røyrkata og anleggsvegen blir meir inngripande i terrenget enn omtalt, og at tilbakeføring og revegetering av furuskogen og landskapet i denne høgda ikkje vert vellukka. I fjellområda er det kortare vekstsesong, og det kan ta 100-200 år til furua er tilbake». Revegetering og tilbakeføring av areal er en problemstilling SKL tar på det største alvor. Aktuell trasé ligger ca. 400 moh., i et frodig kystnært område. Tregrensen i området ligger rundt 500 moh. I traséen er det åpen blandingsskog, med åpne gresspartier, lyng, einer, løv og bartrær. Traséen er spredt dekket av furutrær av varierende alder i øvre parti med større innslag av bjørk ned mot plassering av påhugget for borehull. Berørt areal er ikke avhengig av 100-200 år gamle furuer for å være tatt tilbake av naturen. Frøspiring av bjørk og furu vil komme på plass etter kort tid, men tar noen 10-år for å nå eksisterende veksthøyder. Arealbruken i anleggsfasen vil derfor følges opp og vurderes kritisk. FNF Hordaland etterlyser referanser i forhold til revegetering. SKL har etablert en rekke småkraftverk der revegetering og tilbakeføring av terreng og areal etter anleggsinngrep har vært sentralt. Prosjektet som ligger geografisk nærmest Onarheim Kraftverk er Tverrelva kraftverk, som ligger snaut 10 km nordvest for Onarheim kraftverk, i Uskedalen, Kvinnherad. Bildene på neste side er tatt med 18 måneders mellomrom og illustrerer at det som fremstår som stygge inngrep i anleggsfasen kan tilbakeføres på en god måte. Dette gjelder både inngrep i landskap/terreng og revegetering. Området som er avbildet ligger om lag 550 moh. og bildene er tatt henholdsvis 5. januar 2017 (øverst) og 13. juni 2018 (nederst). Øverste bildet viser dype sår i terrenget ved anleggsvei på anlegget. Nederst ser en hvordan terrenget er tilbakeført og revegetert etter 1,5 vekstsesonger. Arter som revegeterer hurtig er viktig for å hindre erosjon, før mer sentvoksende arter tar over området. Som nevnt kommer bunnvegetasjonen raskt, mens høyere arter tar noen år.

Bruk av helikopter

FNF Hordaland mener de negative konsekvensene av over 400 helikopter turer er mindre enn en midlertidig anleggsvei på 400m. Vi er uenig i dette, både i forhold til utslipp til luft og støy for fastboende, husdyr, vilt og turfolk.

Lavere utbyggingskostnad

FNF Hordaland mener utbygger må være forberedt på å ta kostnaden med borehull når det er en del av konsesjonen. Utbygger er forberedt på det og vil bygge anlegget i tråd med alle krav og vilkår. Vi mener likevel det er fornuftig å vurdere eventuelle justeringer som gjør prosjektet bedre.

Tverrelva, kote 550, 5. januar 2017

Tverrelva, kote 550, 13. juni 2018

Driftsikkert kraftverk

FNF Hordaland oppfordrer til å finne energiløsninger som begrenser bruk av dieselaggregat. Utbygger er helt enig, dieselaggregat er ikke ønskelig. Vi mener derfor det er en god løsning å legge strøm til inntaket når vannveien legges som nedgravd rørgate på hele strekningen. Driftserfaring viser imidlertid at når inntaket ikke er koblet til strøm, må det være dieselaggregat som back-up til løsninger med solceller/batteripakker. Dette skyldes blant annet myndighetspålagte krav om kontinuerlig logging av slipp av minstevannføring forbi inntaket.

FNF konklusjon/oppsummering

FNF Hordaland konkluderer med at «Fordelene som SKL har påpeika gjeld i stor grad økonomiske fordeler for utbygger, og gagnar i liten grad ålmenta, naturen eller friluftsverdiane i området på kort sikt. På lengre sikt vil endringa svekke natur- og friluftsverdiane i området»

SKL er uenig i påstandene om at fordelene på kort sikt kun gagnar utbygger økonomisk og at natur- og friluftsverdiene i området blir svekket på lengre sikt.

Ja, borehull er beregnet til å være mer enn 10% dyrere enn nedgravd rørgate. Som tidligere omtalt ligger ikke prisøkning som følge av restrukturering av boreselskapet inne i denne beregningen. 9 mill NOK er et betydelig beløp, som kommer utbyggerne til gode, dvs. lokale grunneiere, Kvinnherad Energi og eierne av SKL: Stord kommune, kommuner på Hauglandet (via Haugaland Kraft), kommuner i Bergensområdet (via BKK) og staten (via BKK/Statkraft). Vi kan ikke se at dette er en diskvalifiserende konsekvens av foreslått endring. Den økonomiske konsekvensen kommer imidlertid i tillegg til en rekke andre fordeler ved foreslått endring som gagnar allmennheten på kort sikt. Disse er omtalt i endringssøknaden og tidligere i dette svaret.

På lengre sikt må en se på alternativene, og forskjell i konsekvens mellom dem:

- a) etablering av kraftverk med inntak, 1200 m nedgravd rørgate og 400 m borehull
- b) etablering av kraftverk med inntak med 1600 m nedgravd rørgate.

Vi kan ikke se at alternativ b) svekker natur- og friluftsverdiene i området på lengre sikt.

6 Kvinnherad turlag

Landskap/innngrep

Kvinnherad turlag uttaler at de det ble «til ein viss grad oppfatta som eit kompromiss mellom utbygger og natur/friluftsinntak med tiltak som borehol på øvste strekninga. Me oppfatta dette som eit forsøk på å gjere utbygginga meir skånsam for natur, landskap og oppleving av friluftsliv, og å møte andre interesser». Videre skriver de at de nå «sit med ei oppleving av at natur/landskap/friluftsinntak ikkje blir teke omsyn til i det heile».

Utbygger la borehull til grunn for søknaden fordi vannveien i siste del mot opprinnelig inntaksplassering måtte passere et område med bart snauffjell. Dette område ville, etter vår vurdering, ikke kunne tilbakeføres på en god måte dersom en skulle ha nedgravd/nedsprengt rørgate. Det er derfor riktig at borehull ble foreslått av utbygger for å gjøre utbyggingen mer skonsam for natur, landskap og opplevelsen av friluftsliv.

For å skåne området oppe ved Bremstølen, ble imidlertid inntaket flyttet lenger ned i elven. Inntaket kom da nedenfor nevnte snauffjellområde og begrunnelsen for å benytte borehull falt dermed bort. Vi mener prosjektet med foreslått endring tar hensyn til natur/landskap/friluftsinntak på en god måte både i anleggs- og driftsfasen.

Kvinnherad turlag skriver «Med røyrtasé som må haldes open for vedlikehald vil den varige landskapsinnngripen også bli enda større enn om «berre» elva forsvinn».

Vi kan avkrefte at rørtraséen må holdes åpen for vedlikehold. Hele rørtraséen blir revegetert og tatt tilbake av naturen.

Konsekvenser for drikkevann

Med henvisning til behandlingen av opprinnelig søknad uttaler turlaget at «*administrasjonen i Kvinnherad kommune gjekk imot utbygginga av Onarheim kraftverk, nettopp på grunn av fare for utslepp til drikkevasskjelda. SKL forsikra då at dette var noko dei hadde god kontroll på, og at det ikkje var fare for drikkevasskjelda med dei tiltaka dei ville sette i verk*».

Ja, det kan etableres gode barrierer for å håndtere boreslam fra boreriggen. Men å unngå boreslam er enda bedre enn å produsere boreslam for deretter å rense og håndtere dette. Selv om risikoen tas ned og kan vurderes som akseptabel, er det bedre å ta problemstillingen ut av prosjektet.

Det er for øvrig verdt å merke seg at administrasjonen i Kvinnherad kommune støtter foreslått endring i prosjektet, blant annet med begrunnelse i redusert risiko for utslipp til drikkevannskilden når borehullet går ut av prosjektet. Administrasjonen skriver «*naturinngrepet er stort ved borehul. Det innebærer støyping av inntak i betong i elva, samt anleggsvirksomhet både ved inntak og langs heile nedre del av elva for å etablere «bypassen»*».

Kvinnherad turlag oppsummering

Turlaget oppsummerer med at «*verdien av friluftsområdet, naturen og landskapselementet rundt Bremstølen og Hellandselva også må teljast med, om det ikkje kan teljast i kroner og ører*».

Utbygger er enig i dette. Vi mener foreslått endring gir et bedre prosjekt, også for disse verdiene.

7 Sportsfiskaren kvinnherad

Sportsfiskaren Kvinnherad lister opp tre argument mot å tillate foreslått endring:

1. Landskapsinngrep

De skriver at «*opprinnelig søknad set færre varige og synlege spor enn det som vert søkt om i endringane*».

En løsning med nedgravd rørgate på hele strekningen gir ikke flere inngrep enn nedgravd rørgate + borerigg + midlertidig drikkevannsforsyning, tvert imot. Inngrepene er av noe ulik art og med noe ulik plassering. Samlet sett mener vi at landskapsinngrepene blir relativt like.

2. Samlet utbygging

Sportsfiskaren uttaler at «*dette er nok eit døme på at relativt urørt natur i all hovudsak vert gjenstand for ein reknskapsanalyse*»

Vi leser dette som en kommentar til selve utbyggingen og ikke til foreslått endring. Det er legitimt å være mot prosjektet, men vi kan ikke se at det er relevant ved vurderingen av to utbyggingsløsninger.

3. Rekreasjonsområde

«*Området er eit mykje nytta rekreasjonsområde. Lat oss verne om det som er att*».

Vi mener foreslått endring er bedre for bruken av området både i anleggsfasen og i driftsfasen. Anleggsfasen blir flere måneder kortere, samt at all helikoptertransport går ut.

Videre unngår en inngrepene i selve elveleiet som «bypassen» for drikkevann vil gi. I driftsfasen vil borehull gi et varig synlig inngrep i form av synlig fjellskjøring ved påhugg borehull. Den nedgravde rørtraséen blir revegetert og blir tatt tilbake av naturen.

8 Friluftsrådet vest

Friluftsrådet vest uttaler at *«Dersom utbygger ikke finner det økonomisk forsvarlig å bruke penger på å legge denne forholdsvis korte delen av rørtraséen i borehull under bakken mener vi at hele anlegget har en marginal kost/nytteeffekt og at hele prosjektet bør skrinlegges»*.

Prosjektet er økonomisk forsvarlig med borehull, og det er ikke argumentet for endringssøknaden. Vi mener imidlertid at fordelene med endringen på *«denne forholdsvis korte delen av rørtraséen»* (Friluftsrådets formulering), er større enn ulempene, og at endringen gir et bedre prosjekt for en rekke forhold, se liste i endringssøknad og i kap 2.2.2. Som tidligere omtalt mener vi det ikke er en diskvalifiserende konsekvens at endringen gir betydelig reduserte kostnader.

Friluftsrådets øvrige kommentarer virker å argumentere mot hele det konsesjonsgitte tiltaket. Som tidligere nevnt kan vi ikke se at motstand mot prosjektet er relevant ved sammenligning av to utbyggingsalternativ. Prosjektet blir etablert i tråd med de krav og vilkår som settes av myndighetene.

9 Hellandsvassdraget fallrettslag (HFL)

HFL representerer grunneierne i området og uttrykker støtte til de foreslåtte endringene. Vi registrerer særlig det grunneierne skriver om konsekvenser av helikoptertransport, beiteland på rørtrasé og planer om rydding av skog. Utbygger legger opp til at naturen skal ta tilbake alt midlertidig berørt areal, men anerkjenner grunneiernes rett til bruk av egen grunn til beite, uttak av skog eller annet.

Med helsing
SUNNHORDLAND KRAFTLAG AS

ANDRESEN MAGNE
Sign.

